

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

GIREDI YA 12

XITSONGA: RIRIMI RA LE KAYA (HL)

PAPILA RA 3 (P3)

HUKURI 2013

TIMARAKA: 100

NKARHI: tiawara ti2½

Papila leri ri na 6 wa tipheji.

SWILERISO

1. Papila leri ri avanyisiwile hi SWIYENGE SWINHARHU:

XIYENGE XA A: Switshuriwa swa xitsalwana	(50)
XIYENGE XA B: Switshuriwa swa xitsalwambiko xo leha	(30)
XIYENGE XA C: Switshuriwa swa xitsalwambiko xo koma	(20)
2. U languteriwa ku hlamula xivutiso XIN'WE eka xiyenge XIN'WANA na XIN'WANA.
3. Tsala hi ririmi leri u kamberiwaka harona.
4. Sungula xivutiso xa xiyenge XIN'WANA na XIN'WANA eka pheji YINTSHWA.
5. U fanele ku kunguhata ntirho wa wena (xik. Tsala mepe wa miehleketo/dayagiramu/fulowuchati/marito ya nkoka, na swin'wana na swin'wana), hlela na ku hlayisisa ntirho wa wena. Nkunguhato wu fanele wu kombisiwa EHENHLA kutani ehansi ka wona ku landzela xitsalwana.
6. Minkunguhato hinkwayo yi fanele ku kombisiwa hi ndlela leyi kombisaka leswaku i minkunguhato. U tsundzuxiwa ku endla nkhwatihato emakumu ka minkunguhato hinkwayo.
7. Nombora nhlamulo ya wena ku ya hilaha nhlokomhaka yi nga nomboriwa hakona.
8. Tsala nhlokomhaka leyi faneleke eka nhlamulo yin'wana na yin'wana.

LEMUKA: Marito ya nhlokomhaka a ya fanelangi ku katsiwa eka ntsengo wa marito ya xitshuriwa.
9. Tsala hi vurhon'wana (swi saseka no vonaka), u landzelela milawu leyi faneleke ya mapeletelo, mahikahatelo na mavumbelo ya swivulwa.
10. U tsundzuxiwa ku tirhisa nkarhi hi ndlela leyi landzelaka:

XIYENGE XA A: kwalomu ka 80 wa timinete	
XIYENGE XA B: kwalomu ka 40 wa timinete	
XIYENGE XA C: kwalomu ka 30 wa timinete	

XIYENGE XA A: SWITSHURIWA SWA XITSALWANA**XIVUTISO XA 1**

Swiletelo:

- Hlawula nhlokomhaka YIN'WE ntsena leyi u yi twisisaka swinene, kutani u tsala xitsalwana hi yona, kambe u nga humi emhakeni.
- Rhanga u endla nkunguhato u nga si sungula ku tsala.
- Xitsalwana xa wena xi fanele ku va exikarhi ka 400–450 wa marito.

- 1.1 Xinkhubyana xo lelana xa lembe. [50]
- 1.2 Vantshwa mi nga yengiwi hi xiyimo xa munhu. [50]
- 1.3 Vukorhokeri lebyi hi byi kumeke eka malembe ya khumekaye ya xidimokirasi. [50]
- 1.4 Mfuwo na ndhavuko i swa lava nga dyondzangiki ntsena. Pfumela kumbe u kaneta. [50]
- 1.5 Ku rhandza mali i rimitsu ra vudyoho. [50]
- 1.6 Mfumo wu pfuna mani na mani loyi a wu rilelaka. Khensa kumbe u sola. [50]
- 1.7 Xiyaxiya swifaniso leswi landzelaka laha hansi kutani u hlawula xin'we eka swona u tsala xitsalwana hi nhlokomhaka leyi u xi nyikeke yona.

1.7.1

[Xifaniso xi huma eka webusayiti ya www.wikimedia.org]

[50]

1.7.2

[Xifaniso xi huma eka webusayiti ya www.cartoonstok.com]

NTSENGO WA XIYENGE XA A: 50

XIYENGE XA B: SWITSHURIWA SWA XITSALWAMBIKO XO LEHA**XIVUTISO XA 2****Swiletelo:**

- Hlawula nhlokomhaka YIN'WE ntsena leyi u yi twisisaka swinene, kutani u tsala xitsalwambiko hi yona, kambe u nga humi emhakeni.
- Rhanga u endla nkunguhato u nga si sungula ku tsala.
- Xitsalwambiko xa wena xi fanele ku va exikarhi ka 180–200 wa marito.
- Sungula nhlamulo ya wena eka pheji yintshwa.

2.1 PAPILA RA XINGHANA

Tsala papila ro chavelela munghana wa wena loyi a nga loveriwa hi mutswari. **[30]**

2.2 MBULAVULO (XIPICHI)

Tsala mbulavulo lowu u nga ta wu andlala hi ku yimela vanghana eka nkhuvo wa vukati wa munghana wa wena lowu nga ta va kona hi n'hwetini ya N'wendzambahala. **[30]**

2.3 N'WANGULANO

Tsala n'wangulano exikarhi ka muongori na mudyuhari loyi a alaka ku tlhaviwa nereta hikokwalaho ka leswi muongori yoloye a ha riki muntshwa. **[30]**

2.4 AJENDA NA MAKANELWA

Tanihi nhlango wa 'Phaphamani Magaza' mi vile na nhlengeletano ku kanerisana hi ta ntirho wo simeka nhlango wa n'wina ximfumo. Tsala ajenda na makanelwa (timinete) swa kona. **[30]**

NTSENGO WA XIYENGE XA B: 30

XIYENGE XA C: SWITSHURIWA SWA XITSALWAMBIKO XO KOMA**XIVUTISO XA 3****Swiletelo:**

- Hlawula nhlokomhaka YIN'WE leyi u yi twisisaka swinene, kutani u tsala xitsalwambiko hi yona, kambe u nga humi emhakeni.
- Rhanga u endla nkunguhato u nga si sungula ku tsala.
- Xitsalwambiko xa wena xi fanele ku va exikarhi ka 100–120 wa marito.

3.1 XINAVETISO

Navetisa xibindzwana xa manana wa wena xa tiayisikhirimi.

[20]**3.2 POSIKARATA**

Tsala posikarata leyi u nga ta yi rhumela minhlangano ya le ndhawini ya ka n'wina, u yi rhamba eka nhlengeletano yo lemukisana hi ku phalala lava pfumalaka.

[20]**3.3 SWILETELO**

Letela malume wa wena loyi a tshamaka entsungeni wa malwandle ku suka erivaleni ra le kusuhi ra vuphatsamelo bya swihahampfhuka ku ya fika ekaya ka n'wina.

[20]**NTSENGO WA XIYENGE XA C:****20****NTSENGO WA TIMARAKA:****100**